

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕШКОДЖАННЯ КОРУПЦІЇ

CURRENT PROBLEMS PREVENTING CORRUPTION

І. О. РЕВА

Reva I.

*студентка 4 курсу, Академія адвокатури України
(Науковий керівник — кандидат юридичних наук М. Є. Громова)*

Корупція (від лат. *corruptere* — псувати) — протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їх прав і посадових можливостей для особистого збагачення; підкупність і продажність громадських і політичних діячів. Саме таке визначення містить Wikipedia.

У нас час, корупція — явище, що з кожним днем все більше і більше розвивається. В свою чергу, її можна охарактеризувати як «хворобу», що потребує лікування. Але постає питання: як побороти «хворобу» не встановивши причини її виникнення?

Однією із причин можна вважати виховання нації та сприйняття нею поняття «корупції». Наразі наше суспільство можна вважати однією із причин розвитку корупції. Як приклад, можна розглянути ситуацію в сфері медицини. Відвідування лікаря супроводжується презентуванням певної суми грошей чи невеличкого подарунку. Давно у нашому суспільстві зародився такий стереотип, що без грошей ми не зможемо отримати ефективне лікування, або нам можуть відмовити у лікуванні, мотивувавши це тим, що немає засобів лікування чи місця для лікування. При цьому лікарі, в свою чергу, не відмовляються від отримання коштів, бо, як відомо, заробітна плата у них невелика і є «можливість» хоч трішки покращити своє матеріальне становище.

Перешкоджання корупції є однією з актуальних проблем нашого часу, розв'язання якої для багатьох країн є складною справою. Це безпосередньо стосується й України, для якої корупція стала причиною, що реально загрожує безпеці країни і конституційному ладу держави. Протидія корупції

є безпосереднім виразом антикорупційної політики, яка визначає стратегію антикорупційних заходів.

Серед основних антикорупційних заходів на державному рівні слід виділити позачергове пленарне засідання Верховної Ради України 10 листопада 2015 року, на якому розглядалися питання про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (реєстр. № 3040), та значних для кримінально-правової політики держави проектів законів про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо окремих питань накладення арешту на майно з метою усунення корупційних ризиків при його застосуванні (реєстр. № 2540а) та про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків при її застосуванні (реєстр. № 2541а), прийнятих у другому читанні після повторного голосування.

Але постає питання щодо врегулювання саме «корупційних злочинів» законодавством України. А саме, в Особливій частині Кримінального кодексу України не передбачено розділу, який би містив корупційні злочини. Тому, кримінальної відповідальності, як такої, можна сказати не передбачено за корупційні злочини. Можна лише припустити, що той чи інший злочин, в свою чергу, є корупційним. Також КК України не встановлено яким чином правоохоронні органи при порушенні кримінальних проваджень розмежовують злочини, які відносять до

корупційних злочинів чи до злочинів з ознаками корупції.

Корупція – використання особою, зазначеною у частині першій статті 3 Закону України «Про запобігання корупції», наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей [1, 1].

Тобто, структура цієї правової норми досить складна і має певні особливості. За такої редакції суб'єктом корупційного правопорушення є не лише службова особа, а й будь-яка інша особа, яка не є службовою, але своїми діями надає певні вигоди службовій особі безпосередньо чи через підставних осіб з метою схилення службової особи до протиправних дій.

Для прикладу візьмемо норму ст. 368 КК України «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою», що передбачає за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища [2, 11] – певний вид кримінального покарання як основного (штраф, арешт, позбавлення волі) так і додаткового (позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, конфіскація та спеціальна конфіскація майна).

Звертаю увагу, що відповідно до ст. 12 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції кожна Держава-учасниця відмовляє у звільненні від оподаткування

стосовно витрат, що є «хабарями», які є одним із складових елементів складу злочинів, визнаних такими згідно зі статтями 15 (Підкуп національних державних осіб) і 16 (Підкуп іноземних державних посадових осіб і посадових осіб міжурядових організацій) цієї Конвенції, та, у належних випадках, стосовно інших витрат, зроблених з метою сприяння корупційним діям [3, 1].

Тобто, якщо службова особа, яка уповноважена на виконання функцій держави, отримала неправомірну вигоду (хабар), то відповідно – інша особа, таку вигоду надала. Надавачу такої неправомірної вигоди держава не повинна надавати жодних преференцій щодо звільнення її від оподаткування на суму хабара, зокрема.

Податковий кодекс України (ст. 166) визначає податкову знижку платника податку, але як в ст. 12 Конвенції, також не звільняє особу від оподаткування витрат, що є хабарем.

Водночас, ст. 164 Податкового кодексу України визначено, що до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включаються кошти або майно (нематеріальні активи), отримані платником податку як хабар, у сумах, які визначені обвинувальним вирокком суду незалежно від призначеної ним міри покарання. [4, 16].

Тобто, службова особа, яка визнана за рішенням суду винною у вчиненні кримінального правопорушення (злочину) за ст. 368 КК України має сплатити податок із суми отриманого «хабара». Часто-густо, а то й у кожному разі, така сума «хабара», як правило виявляється та вилучається правоохоронними органами і фактично особа її навіть не отримує, а податок має сплатити.

На мою думку, слід передбачити в санкції ст. 368 КК України (і не лише в ній), можливо як додаткове покарання, стягнення із засудженого (отже винного) податку із суми отриманого «хабара». Адже, жодна особа, яка отримала хабар, і як правило, отримала покарання у виді позбавлення волі, не буде подавати в місцях позбавлення волі

декларацію про доходи і не включатиме до неї такий вид «доходу» як неправомірна вигода (хабар). Тим паче, добровільно сплачувати такий податок.

За відсутності чіткого механізму реалізації норми ст. 164.2.12 ПК України в національному законодавстві – ця норма не діє.

Отже, враховуючи вищевикладене, можна зробити певні висновки, а саме, що перш за все певною мірою потрібно здійснювати виховання нації, що сприятиме протидії протиприродним явищам в суспільстві, зокрема корупції і корупційній злочинності. У зв'язку з цим важливим заходом протидії корупції вважається створення умов для антикорупційної освіти через виховання вільної, активної та відповідальної особистості. Щодо формування антикорупційної свідомості у населення слушною видається пропозиція І. М. Буданової про організацію наукових конференцій, семінарів з актуальних проблем запобігання та протидії корупції; розробку адміністративних регламентів; проведення відповідних науково-соціологічних досліджень; введення в навчальний процес вищих навчальних закладів курсу «Антикорупційні стандарти поведінки»; видання необхідної літератури та оприлюднення антикорупційних матеріалів у ЗМІ. Разом

з цим підкреслюється, що зниження рівня корупції може бути досягнуто лише через підвищення ефективності взаємодії діяльності державних органів та інститутів громадянського суспільства [5, 183]. А також, що корупційні злочини, не мають сьогодні нормативного визначення, але при цьому вирівнюють межу кримінальним законодавством, а це, у свою чергу, є прогалиною у законодавстві, ускладнює діяльність всієї системи правоохоронних органів, до компетенції яких належить виявлення, розслідування та запобігання корупційним злочинам. Говорячи про корупційні правопорушення, вступаючи в диспут про їх першопричини та аналізуючи результати запобігання та протидії корупції, варто зауважити, що Україна робить перші кроки на цьому шляху. На моє переконання, без системного аналізу чинного антикорупційного законодавства, що не систематизоване законодавцем; без внесення відповідних змін до чинних норм чи прийняття нових – зарано говорити про належне законодавче регулювання та готовність суспільства щодо запобігання та протидії корупції. Проте сподіваюся, що таке багатовікове явище як корупція буде подолане у нашому суспільстві не завдяки створенню чергового «комітету», «агентства» чи «бюро», а внаслідок зміни правосвідомості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Закон України «Про запобігання корупції»* від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – С. 1. – Ст. 3. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>
2. *Кримінальний кодекс України* (5 квітня 2001 р. № 2341-III) [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – С. 11. – Ст. 368. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page11>
3. *Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції* – 31 жовтня 2003 року, набрання чинності для України – 1 січня 2010 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – С. 1, ч. 4 ст. 12. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
4. *Податковий кодекс України* – 2 грудня 2010 року, № 2755-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – С. 16. – Ст. 164–166. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page16>
5. *Буданова І. М.* Проблеми формування антикорупційного мировоззрення громадян / *І. М. Буданова* // Преодоление коррупции – главное условие утверждения правового государства: методологический, концептуально-теоретический, правовой, аналитико-прогностический аспекты : межведом. науч. сборник. – М., 2010. – Т. 1 (39). – С. 183–187.